

131

Forumkeuze voor Tsjechische rechter door Slowaakse contractspartijen valt onder art. 25 lid 1 Brussel I-bis

Hof van Justitie EU

8 februari 2024, nr. C-566/22,

ECLI:EU:C:2024:123

(Arabadjiev, Von Danwitz, Xuereb, Kumin, Ziemele)

Noot mr. M. Zilinsky

Forumkeuzebeding. Prejudiciële beslissing. Overeenkomst tussen Slowaakse partijen met forumkeuzebeding dat Tsjechische rechter als bevoegde instantie aanwijst. Grensoverschrijdende zaak. Forumkeuzebeding waarbij partijen bij een overeenkomst die woonplaats hebben in dezelfde lidstaat overeenkomen dat de gerechten van een andere lidstaat bevoegd zijn om kennis te nemen van geschillen die ontstaan uit deze overeenkomst, valt onder art. 25 lid 1 Brussel I-bis, zelfs als die overeenkomst geen ander aanknopingspunt met die andere lidstaat heeft. Verwijzing naar o.a. HvJ EG 1 maart 2005, ECLI:EU:C:2005:120 (Owusu); HvJ EU 3 juni 2021, ECLI:EU:C:2021:443 (Generalno konsulstvo na Republika Bulgaria) en HvJ EU 8 september 2022, ECLI:EU:C:2022:648 (IRnova).

[Brussel I-bis art. 25 lid 1; Verordening (EG) nr. 1896/2006 art. 3 lid 1; Haags Forumkeuzeverdrag art. 1 lid 2]

De bewoordingen van art. 25 lid 1 Brussel I-bis staan er niet aan in de weg dat een forumkeuzebeding waarbij de partijen bij een overeenkomst die woonplaats hebben in dezelfde lidstaat, overeenkomen dat de gerechten van een andere lidstaat bevoegd zijn om kennis te nemen van geschillen die ontstaan uit deze overeenkomst, onder deze bepaling valt, zelfs als die overeenkomst geen ander aanknopingspunt met die andere lidstaat heeft. Wat de context van art. 25 lid 1 Brussel I-bis betreft, is voor de toepassing van de bevoegdheidsregels van deze verordening vol-

gens vaste rechtspraak een grensoverschrijdend aspect vereist (HvJ EG 1 maart 2005, ECLI:EU:C:2005:120 (Owusu) en HvJ EU 8 september 2022, ECLI:EU:C:2022:648 (IRnova)). Brussel I-bis bevat geen definitie van het grensoverschrijdende aspect waarvan het bestaan een voorwaarde is voor de toepasselijkheid ervan. Art. 3 lid 1 Verordening (EG) nr. 1896/2006 definieert het overeenkomstige begrip “grensoverschrijdende zaak” als een zaak waarin ten minste één van de partijen haar woonplaats of gewone verblijfplaats heeft in een andere lidstaat dan de lidstaat van het aangezochte gerecht. Aangezien beide verordeningen onder de justitiële samenwerking in burgerlijke zaken met grensoverschrijdende gevolgen vallen, dient een geharmoniseerde uitlegging te worden gegeven aan de overeenkomstige begrippen die de Nieuwetgever in deze verordeningen heeft gebruikt (HvJ EU 3 juni 2021, ECLI:EU:C:2021:443 (Generalno konsulstvo na Republika Bulgaria)). Een juridische situatie zoals in het hoofdgeding bevat een grensoverschrijdend aspect zoals bedoeld in de hiervoor aangehaalde rechtspraak, aangezien het feit dat de contractpartijen een forumkeuzebeding hebben opgenomen ten gunste van de gerechten van een andere lidstaat dan die waarin zij gevestigd zijn, op zichzelf aantoont dat het hoofdgeding grensoverschrijdende gevolgen heeft. De uitlegging van art. 25 lid 1 Brussel I-bis volgens welke een forumkeuzebeding zoals dit in het hoofdgeding onder de toepassing van deze bepaling valt, beantwoordt aan het doel van rechtszekerheid dat deze verordening nastreeft. Ten eerste is het namelijk zo dat de mogelijkheid voor in eenzelfde lidstaat gevestigde partijen bij een overeenkomst om geldig overeen te komen dat de gerechten van een andere lidstaat bevoegd zullen zijn om kennis te nemen van geschillen die uit deze overeenkomst ontstaan, zonder dat die overeenkomst enig ander aanknopingspunt met die andere lidstaat hoeft te bevatten, ertoe bijdraagt dat de eiser weet welk gerecht hij kan aanzoeken, dat de verweerder kan voorzien voor welk gerecht hij kan worden opgeroepen en dat de aangezochte rechter zich gemakkelijk over zijn eigen bevoegdheid kan uitspreken. Ten tweede zorgt de toepasselijkheid van art. 25 Brussel I-bis op een forumkeuzebeding zoals in het hoofdgeding ervoor dat er minder kans is op parallel lopende processen en dat wordt voorkomen dat in verschillende lidstaten onverenigbare beslissingen worden ge-

ven, zoals het oogmerk van een harmonische rechtsbedeling vereist. Hieraan dient te worden toegevoegd dat het doel van rechtszekerheid ook in gevaar zou komen mocht art. 25 lid 1 Brussel I-bis in omstandigheden zoals die van het hoofdinging slechts toepasbaar zijn op voorwaarde dat er naast het forumkeuzebeding ten gunste van de gerechten van een andere lidstaat nog aanvullende elementen zijn waaruit kan blijken dat het betrokken geschil grensoverschrijdende gevolgen heeft. Aangezien een dergelijke voorwaarde veronderstelt dat de aangezochte rechter moet nagaan of er in de betrokken zaak sprake is van dergelijke aanvullende elementen en dient te beoordelen of deze relevant zijn, zullen de contractpartijen namelijk minder gemakkelijk kunnen bepalen welk gerecht bevoegd is om kennis te nemen van hun geschil, en zal het voor de aangezochte rechter ook moeilijker worden om zijn eigen bevoegdheid na te gaan. Ten slotte leidt de regel van art. 1 lid 2 Haags Forumkeuzeverdrag niet tot enige andere conclusie. Volgens deze bepaling "is een situatie internationaal tenzij de partijen in dezelfde verdragsluitende staat hun verblijfplaats hebben en de betrekkingen tussen de partijen en alle andere voor het geschil ter zake doende elementen, ongeacht de plaats van het aangewezen gerecht, uitsluitend met die staat verbonden zijn".

Gelet op alle voorgaande overwegingen dient op de prejudiciële vraag te worden geantwoord dat art. 25 lid 1 Brussel I-bis aldus moet worden uitgelegd dat een forumkeuzebeding waarbij de partijen bij een overeenkomst die woonplaats hebben in dezelfde lidstaat overeenkomen dat de gerechten van een andere lidstaat bevoegd zijn om kennis te nemen van geschillen die ontstaan uit deze overeenkomst, onder deze bepaling valt, zelfs als die overeenkomst geen ander aanknopingspunt met die andere lidstaat heeft.

Inkreal sro,
tegen
Dúha reality sro,
advocaat: J. Mráz.

Arrest

voorlopige editie

1. Het verzoek om een prejudiciële beslissing betreft de uitlegging van artikel 25, lid 1, van verordening (EU) nr. 1215/2012 van het Europees

Parlement en de Raad van 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (PB 2012, L 351, blz. 1).

2. Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen Inkreal s. r. o. en Dúha reality s. r. o. over de vaststelling van de rechterlijke instantie die territoriaal bevoegd is om kennis te nemen van een vordering tot betaling op grond van twee schuldvorderingen van FD op Dúha reality die door Inkreal zijn overgenomen krachtens een overeenkomst tot cessie van schuldvorderingen.

Toepasselijke bepalingen

Unierecht

3. De overwegingen 3, 15, 19, 21, 22 en 26 van verordening nr. 1215/2012 luiden als volgt:

“(3) De [Europese] Unie heeft zich ten doel gesteld een ruimte van vrijheid, veiligheid en recht te handhaven en te ontwikkelen en de toegang tot de rechter te vergemakkelijken, onder meer door het beginsel van wederzijdse erkenning van gerechtelijke en buitengerechtelijke beslissingen in burgerlijke zaken. Met het oog op de geleidelijke totstandbrenging van die ruimte dient de Unie maatregelen te nemen op het gebied van de justitiële samenwerking in burgerlijke zaken met grensoverschrijdende gevolgen, met name wanneer dat nodig is voor de goede werking van de interne markt.

[...]

(15). De bevoegdheidsregels moeten in hoge mate voorspelbaar zijn, waarbij als beginsel geldt dat de bevoegdheid in het algemeen gegrond wordt op de woonplaats van de verweerder. De bevoegdheid moet altijd op die grond kunnen worden gevestigd, behalve in een gering aantal duidelijk omschreven gevallen waarin het voorwerp van het geschil of de autonomie van de partijen een ander aanknopingspunt wettigt. [...]

[...]

(19) De autonomie van de partijen bij een andere overeenkomst dan een verzekerings-, consumenten- of arbeidsovereenkomst, waarvoor slechts een beperkte autonomie geldt met betrekking tot de keuze van het bevoegde gerecht, moet worden geëerbiedigd, behoudens de exclusieve bevoegdheidsgronden die in deze verordening zijn neergelegd.

[...]

(21) Met het oog op een harmonische rechtsbedeling moeten parallel lopende processen zo veel mogelijk worden beperkt en moet worden voorkomen dat in verschillende lidstaten onverenigbare beslissingen worden gegeven. Er moet een duidelijke en afdoende regeling zijn om problemen op het gebied van aanhangigheid en samenhang op te lossen, alsook om problemen te verhelpen die voortvloeien uit de tussen de lidstaten bestaande verschillen ten aanzien van de datum waarop een zaak als aanhangig wordt beschouwd. [...]

(22) Om evenwel de doeltreffendheid van overeenkomsten inzake exclusieve forumkeuze te verbeteren en misbruik van procesrecht te voorkomen, moet een uitzondering op de algemene litispendingeregeling worden getroffen met het oog op een bevredigende oplossing voor bepaalde situaties waarin zich een samenloop van procedures kan voordoen. Dat is het geval wanneer een ander dan het bij exclusieve forumkeuze aangewezen gerecht is aangezocht, en vervolgens tussen dezelfde partijen vorderingen voor het aangewezen gerecht worden aangebracht die hetzelfde onderwerp betreffen en op dezelfde oorzaak berusten. [...]

[...] (26) Op grond van het wederzijdse vertrouwen in de rechtsbedeling in de Unie is het in beginsel gerechtvaardigd dat in een lidstaat gegeven beslissingen worden erkend in alle lidstaten zonder dat daarvoor een speciale procedure nodig is. Bovendien rechtvaardigt het doel, namelijk de grensoverschrijdende geschillenbeslechting minder tijdrovend en goedkoper te maken, dat de verklaring van uitvoerbaarheid die vóór de tenuitvoerlegging in de aangezochte lidstaat moet worden gevraagd, wordt afgeschaft. Bijgevolg moet een beslissing die door de gerechten van een lidstaat is gegeven, op dezelfde manier worden behandeld als een beslissing die in de aangezochte lidstaat is gegeven.'

4. Artikel 25, lid 1, van deze verordening bepaalt: 'Indien de partijen, ongeacht hun woonplaats, een gerecht of de gerechten van een lidstaat hebben aangewezen voor de kennisgeving van geschillen die naar aanleiding van een bepaalde rechtsbetrekking zijn ontstaan of zullen ontstaan, is dit gerecht of zijn de gerechten van die lidstaat bevoegd, tenzij de overeenkomst krachtens het recht van die lidstaat nietig is wat haar materiële geldigheid betreft. Deze bevoegdheid is exclusief, tenzij

de partijen anders zijn overeengekomen. De overeenkomst tot aanwijzing van een bevoegd gerecht wordt gesloten:

- a) hetzij bij een schriftelijke overeenkomst of bij een schriftelijk bevestigde mondelinge overeenkomst;
- b) hetzij in een vorm die wordt toegelaten door de handelwijzen die tussen de partijen gebruikelijk zijn geworden;
- c) hetzij, in de internationale handel, in een vorm die overeenstemt met een gewoonte waarvan de partijen op de hoogte zijn of hadden behoren te zijn en die in de internationale handel algemeen bekend is en door partijen bij dergelijke overeenkomsten in de betrokken handelsbranche doorgaans in acht wordt genomen.'

Tsjechisch recht

5. § 11, lid 3, van zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (wet nr. 99/1963 inzake het wetboek van burgerlijke rechtsvordering) (hierna: 'wetboek van burgerlijke rechtsvordering') luidt als volgt:

'Wanneer een zaak onder de bevoegdheid van de rechterlijke instanties van de Tsjechische Republiek valt maar niet is voldaan aan de voorwaarden omtrent territoriale bevoegdheid of niet kan worden vastgesteld of hieraan is voldaan, wijst de Nejvyšší soud [(hoogste rechter in burgerlijke en strafzaken, Tsjechië)] de rechterlijke instantie aan die bevoegd is om de zaak te behandelen en het geding te beslechten.'

Hoofdgeding en prejudiciële vraag

6. FD, die in Slowakije woont, en Dúha reality s. r. o., een vennootschap naar Slovaaks recht die woonplaats heeft in Slowakije, de ene als kredietgever en de andere als kredietnemer, hebben twee leningsovereenkomsten gesloten, de eerste op 29 juni 2016 en de tweede op 11 maart 2017.

7. Beide leningsovereenkomsten bevatten een identiek forumkeuzebeding dat bepaalt dat een eventueel geschil dat niet door middel van een onderhandeling kan worden beslecht, wordt 'beslecht in een procedure voor de Tsjechische rechterlijke instantie die materieel en territoriaal bevoegd is'.

8. Krachtens een overeenkomst tot cessie van schuldvorderingen van 8 december 2021 heeft FD de vorderingen uit hoofde van beide leningsovereenkomsten voor een totaalbedrag van 153 740

EUR overgedragen aan Inkreal, een in Slowakije gevestigde vennootschap naar Slowaaks recht.

9. Aangezien Dúha reality in gebreke is gebleven de leningen terug te betalen heeft Inkreal op 30 december 2021 bij de Nejvyšší soud, de verwijzende rechter, een vordering ingesteld, ten eerste, tot betaling van de door Dúha reality verschuldigde bedragen en, ten tweede, tot vaststelling van de Tsjechische rechterlijke instantie die overeenkomstig § 11, lid 3, van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering territoriaal bevoegd is om het geschil te beslechten, op basis van het in beide leningsovereenkomsten opgenomen beding tot aanwijzing van de bevoegde rechter.

10. In dit verband betoogt Inkreal dat het gaat om een geldige overeenkomst tot aanwijzing van de bevoegde rechter die voldoet aan de vereisten van artikel 25, lid 1, van verordening nr. 1215/2012, en dat er op grond van deze verordening overigens geen andere rechterlijke instantie een bijzondere of exclusieve bevoegdheid heeft.

11. Dienaangaande merkt de verwijzende rechter op dat verordening nr. 1215/2012 volgens de rechtspraak van het Hof enkel toepasselijk is indien er sprake is van een grensoverschrijdend aspect. De verwijzende rechter vraagt zich af of deze verordening van toepassing is op de situatie in het hoofdgeding, waar het enige grensoverschrijdende aspect een overeenkomst tot aanwijzing van de bevoegde rechter is ten gunste van de rechterlijke instanties van een andere lidstaat dan die waarin de contractpartijen zijn gevestigd. Zowel de rechtsleer als de nationale rechtspraak van de lidstaten geven hieromtrent uiteenlopende oplossingen.

12. Volgens de verwijzende rechter zijn met name de noodzaak van een eenvormige uitlegging van verordening nr. 1215/2012 en de wil van de Uniewetgever om de contractuele autonomie van de partijen te eerbiedigen weliswaar argumenten voor de toepasselijkheid van deze verordening, maar kan een situatie zoals die in het hoofdgeding desalniettemin als een louter interne situatie worden aangemerkt omdat de enkele wil van de partijen niet volstaat om hun contractuele relatie een internationaal karakter te geven.

13. In die omstandigheden heeft de Nejvyšší soud de behandeling van de zaak geschorst en het Hof verzocht om een prejudiciële beslissing over de volgende vraag:

‘Kan de toepassing van [verordening nr. 1215/2012] vanuit het oogpunt van het be-

staan van een grensoverschrijdend aspect, dat een noodzakelijke voorwaarde is voor de toepassing van deze verordening, gegrond worden op de enkele omstandigheid dat twee partijen die zijn gevestigd in dezelfde lidstaat overeenkomen dat een rechterlijke instantie van een andere Unielidstaat bevoegd is?’

Beantwoording van de prejudiciële vraag

14. Met zijn vraag wenst de verwijzende rechter in essentie te vernemen of artikel 25, lid 1, van verordening nr. 1215/2012 aldus moet worden uitgelegd dat een forumkeuzebeding waarbij de partijen bij een overeenkomst die woonplaats hebben in dezelfde lidstaat overeenkomen dat de gerechten van een andere lidstaat bevoegd zijn om kennis te nemen van geschillen die uit deze overeenkomst zijn ontstaan, onder deze bepaling valt, zelfs als die overeenkomst geen ander aanknopingspunt met die andere lidstaat heeft.

15. Voor de beantwoording van deze vraag moet er vooraf aan worden herinnerd dat bij de uitlegging van een Unierechtelijke bepaling niet alleen rekening moet worden gehouden met haar bewoordingen, maar ook met de context ervan en met de doelstellingen en het oogmerk van de regeling waarvan zij deel uitmaakt (arrest van 22 juni 2023, Pankki S, C-579/21, ECLI:EU:C:2023:501 («JOR» 2023/238, m.nt. Orlić; *red.*), punt 38 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

16. Wat de bewoordingen van artikel 25, lid 1 van verordening nr. 1215/2012 betreft, blijkt hieruit eerst en vooral dat indien de partijen, ongeacht hun woonplaats, een gerecht of de gerechten van een lidstaat hebben aangewezen voor de kennisgeving van geschillen die naar aanleiding van een bepaalde rechtsbetrekking zijn ontstaan of zullen ontstaan, die gerechten bevoegd zijn, tenzij de overeenkomst tot aanwijzing van de bevoegde rechter krachtens het recht van die lidstaat nietig is wat haar materiële geldigheid betreft. Vervolgens geeft deze bepaling aan dat deze bevoegdheid exclusief is, tenzij de partijen anders zijn overeengekomen. Ten slotte bepaalt ditzelfde artikel in de punten a) tot en met c) ervan hoe de overeenkomst tot aanwijzing van de bevoegde rechter moet worden gesloten.

17. In dit verband moet worden vastgesteld dat de bewoordingen van artikel 25, lid 1, van verordening nr. 1215/2012 er niet aan in de weg staan dat een forumkeuzebeding waarbij de partijen bij een

overeenkomst die woonplaats hebben in dezelfde lidstaat overeenkomen dat de gerechten van een andere lidstaat bevoegd zijn om kennis te nemen van geschillen die ontstaan uit deze overeenkomst, onder deze bepaling valt, zelfs als die overeenkomst geen ander aanknopingspunt met die andere lidstaat heeft.

18. Wat de context van artikel van artikel 25, lid 1, van verordening nr. 1215/2012 betreft, is voor de toepassing van de bevoegdheidsregels van deze verordening volgens vaste rechtspraak een grensoverschrijdend aspect vereist (zie in die zin arresten van 1 maart 2005, *Owusu*, C-281/02, ECLI:EU:C:2005:120, punt 25, en 8 september 2022, *IRnova*, C-399/21, ECLI:EU:C:2022:648, punten 27 en 29).

19. Dienaangaande dient te worden opgemerkt dat in de overwegingen 3 en 26 van verordening nr. 1215/2012 weliswaar respectievelijk de uitdrukkingen 'burgerlijke zaken met grensoverschrijdende gevolgen' en 'grensoverschrijdende geschillen' worden gebruikt, maar dat deze verordening geen definitie bevat van het grensoverschrijdende aspect waarvan het bestaan een voorwaarde is voor de toepasselijkheid ervan (zie in die zin arrest van 3 juni 2021, *Generalno konsulstvo na Republika Bulgaria*, C-280/20, ECLI:EU:C:2021:443, punt 30).

20. Artikel 3, lid 1, van verordening (EG) nr. 1896/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 tot invoering van een Europese betalingsbevelprocedure (PB 2006, L 399, blz. 1) definieert het overeenkomstige begrip 'grensoverschrijdende zaak' als een zaak waarin ten minste één van de partijen haar woonplaats of gewone verblijfplaats heeft in een andere lidstaat dan de lidstaat van het aangezochte gerecht (arrest van 3 juni 2021, *Generalno konsulstvo na Republika Bulgaria*, C-280/20, ECLI:EU:C:2021:443, punt 31 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

21. Aangezien beide verordeningen onder de justitiële samenwerking in burgerlijke zaken met grensoverschrijdende gevolgen vallen, dient een geharmoniseerde uitlegging te worden gegeven aan de overeenkomstige begrippen die de Uniewetgever in deze verordeningen heeft gebruikt (arrest van 3 juni 2021, *Generalno konsulstvo na Republika Bulgaria*, C-280/20, ECLI:EU:C:2021:443, punt 32 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

22. Er zij tevens op gewezen dat uit de rechtspraak van het Hof blijkt dat er ook sprake is van een grensoverschrijdend aspect wanneer de situatie van het betrokken geschil de vaststelling van de bevoegdheid van de gerechten in internationaal verband aan de orde kan stellen (zie in die zin arrest van 8 september 2022, *IRnova*, C-399/21, ECLI:EU:C:2022:648, punt 28 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

23. In casu dient ten eerste te worden vastgesteld dat het hoofdgeding onder het in punt 20 van het onderhavige arrest genoemde begrip 'grensoverschrijdende zaak' valt, aangezien de partijen in dat geschil gevestigd zijn in een andere lidstaat dan die van het krachtens het betrokken forumkeuzebeding aangezochte gerecht.

24. Ten tweede stelt het hoofdgeding, zoals de Tsjechische regering en de Europese Commissie hebben betoogd, een vraag aan de orde betreffende de vaststelling van de bevoegdheid van de gerechten in internationaal verband, met name de vraag of de rechterlijke instanties van de Tsjechische Republiek dan wel die van de Slowaakse Republiek, de lidstaat waar beide contractpartijen gevestigd zijn, bevoegd zijn om kennis te nemen van dat geschil.

25. In die omstandigheden bevat een juridische situatie zoals in het hoofdgeding een grensoverschrijdend aspect zoals bedoeld in de in punt 18 van het onderhavige arrest aangehaalde rechtspraak, aangezien het feit dat de contractpartijen een forumkeuzebeding hebben opgenomen ten gunste van de gerechten van een andere lidstaat dan die waarin zij gevestigd zijn, op zichzelf aantoonst dat het hoofdgeding grensoverschrijdende gevolgen heeft.

26. Artikel 25 van verordening nr. 1215/2012 moet overigens worden uitgelegd in het licht van de in de overwegingen 15, 19 en 22 van deze verordening genoemde doelstellingen van eerbiediging van de autonomie van de partijen en verbetering van de doeltreffendheid van overeenkomsten inzake exclusieve forumkeuze.

27. Wat het doel van verordening nr. 1215/2012 betreft, heeft het Hof bovendien herhaaldelijk geoordeeld dat dit gericht is op het creëren van eenvormigheid van de regels inzake jurisdictiegeschillen in burgerlijke en handelszaken bij wege van bevoegdheidsregels die in hoge mate voorspelbaar zijn, en deze verordening dus een doelstelling van rechtszekerheid nastreeft die de rechtsbescherming van de in de Europese Unie

gevestigde personen wil vergroten door te verze- keren dat de eiser gemakkelijk kan bepalen welk gerecht hij kan aanzoeken en de verweerder redelijkwijjs kan voorzien voor welk gerecht hij kan worden opgeroepen (arrest van 14 september 2023 EXTÉRIA, C-393/22, ECLI:EU:C:2023:675, punt 26 en aldaar aangehaalde rechtspraak). In die context verlangt het doel van rechtszekerheid dat de nationale rechter zich gemakkelijk over zijn eigen bevoegdheid kan uitspreken, zonder dat hij de zaak ten gronde hoeft te onderzoeken (arrest van 28 januari 2015, Kolassa, C-375/13, ECLI:EU:C:2015:37 («JOR» 2015/109, m.nt. Arons; *red.*), punt 61 en aldaar aangehaalde recht- spraak).

28. In dat opzicht dient te worden opgemerkt dat de uitlegging van artikel 25, lid 1, van verordening nr. 1215/2012 volgens welke een forumkeuzebe- ding zoals dit in het hoofdgeding onder de toe- passing van deze bepaling valt, beantwoordt aan het doel van rechtszekerheid dat deze verordening nastreeft.

29. Ten eerste is het namelijk zo dat de mogelijk- heid voor in eenzelfde lidstaat gevestigde partijen bij een overeenkomst om geldig overeen te komen dat de gerechten van een andere lidstaat bevoegd zullen zijn om kennis te nemen van geschillen die uit deze overeenkomst ontstaan, zonder dat die overeenkomst enig ander aanknopingspunt met die andere lidstaat hoeft te bevatten, ertoe bij- draagt dat de eiser weet welk gerecht hij kan aan- zoeken, dat de verweerder kan voorzien voor welk gerecht hij kan worden opgeroepen, en dat de aangezochte rechter zich gemakkelijk over zijn eigen bevoegdheid kan uitspreken.

30. Ten tweede zorgt de toepasselijkheid van arti- kel 25, lid 1, van verordening nr. 1215/2012 op een forumkeuzebeding zoals in het hoofdgeding ervoor dat er minder kans is op parallel lopende processen en dat wordt voorkomen dat in ver- schillende lidstaten onverenigbare beslissingen worden gegeven, zoals het in overweging 21 van deze verordening genoemde oogmerk van een harmonische rechtsbedeling vereist.

31. Indien de bevoegde rechter in de onderhavige zaak niet zou worden aangewezen overeenkomstig de bepalingen van verordening nr. 1215/2012 maar volgens de nationale regels van internatio- naal privaatrecht van de betrokken lidstaten, dan zou er immers een groter gevaar zijn voor be- voegdheidsconflicten die nadelig zouden zijn voor de rechtszekerheid, aangezien de toepassing

van die nationale regels tot uiteenlopende oplos- singen kan leiden.

32. Hieraan dient te worden toegevoegd dat het doel van rechtszekerheid ook in gevaar zou ko- men mocht artikel 25, lid 1, van verordening nr. 1215/2012 in omstandigheden zoals die van het hoofdgeding slechts toepasbaar zijn op voor- waarde dat er naast het forumkeuzebeding ten gunste van de gerechten van een andere lidstaat nog aanvullende elementen zijn waaruit kan blij- ken dat het betrokken geschil grensoverschrijden- de gevolgen heeft.

33. Aangezien een dergelijke voorwaarde veron- derstelt dat de aangezochte rechter moet nagaan of er in de betrokken zaak sprake is van dergelijke aanvullende elementen en dient te beoordelen of deze relevant zijn, zullen de contractpartijen na- melijk minder gemakkelijk kunnen bepalen welk gerecht bevoegd is om kennis te nemen van hun geschil, en zal het voor de aangezochte rechter ook moeilijker worden om zijn eigen bevoegd- heid na te gaan.

34. Het Hof heeft in dit verband echter reeds ge- oordeeld dat de keuze van het aangewezen gerecht in een forumkeuzebeding slechts kan worden ge- toetst aan de vereisten van artikel 25 van verorde- ning nr. 1215/2012, en dat overwegingen betref- fende de banden tussen het aangewezen gerecht en de betrokken rechtsbetrekking of de geldigheid van het forumkeuzebeding losstaan van deze vere- isten (zie in die zin arrest van 16 maart 1999, Castelletti, C-159/97, ECLI:EU:C:1999:142, punt 5 van het dictum).

35. Voorts dient te worden onderstreept dat de toepasselijkheid van artikel 25, lid 1, van verorde- ning nr. 1215/2012 op een forumkeuzebeding zoals dit in het hoofdgeding uitdrukking geeft aan het in overweging 26 van deze verordening be- oogde wederzijdse vertrouwen in de rechtsbede- ling in de Unie, en aldus bijdraagt tot het handha- ven en ontwikkelen van een ruimte van vrijheid, veiligheid en recht, en het vergemakkelijken van de toegang tot de rechter, zoals bedoeld in over- weging 3 van die verordening.

36. Ten slotte leidt de regel van artikel 1, lid 2, van het Haags Verdrag van 30 juni 2005 inzake bedin- gen van forumkeuze, dat is opgenomen in bijla- ge I bij besluit 2009/397/EG van de Raad van 26 februari 2009 betreffende de ondertekening namens de Europese Gemeenschap van het Ver- drag inzake bedingen van forumkeuze (PB 2009, L 133, blz. 1), en is goedgekeurd bij besluit

2014/887/EU van de Raad van 4 december 2014 (PB 2014, L 353, blz. 5), niet tot enige andere conclusie. Volgens deze bepaling 'is een situatie internationaal tenzij de partijen in dezelfde verdragsluitende staat hun verblijfplaats hebben en de betrekkingen tussen de partijen en alle andere voor het geschil ter zake doende elementen, ongeacht de plaats van het aangewezen gerecht, uitsluitend met die staat verbonden zijn'.

37. Dienaangaande dient te worden opgemerkt dat de regel van artikel 1, lid 2, van dit verdrag een keuze weergeeft die de opstellers ervan hebben gemaakt omdat zij een oplossing moesten bieden die internationaal een breed draagvlak zou hebben.

38. Anders dan de opstellers van dat verdrag heeft de Uniewetgever echter de keuze gemaakt om geen soortgelijke regel op te nemen in verordening nr. 1215/2012, maar heeft hij in overweging 3 ervan wel het doel benadrukt om een ruimte van vrijheid, veiligheid en recht te handhaven en te ontwikkelen door maatregelen te nemen op het gebied van de justitiële samenwerking in burgerlijke zaken met grensoverschrijdende gevolgen.

39. Gelet op alle voorgaande overwegingen dient op de prejudiciële vraag te worden geantwoord dat artikel 25, lid 1, van verordening nr. 1215/2012 aldus moet worden uitgelegd dat een forumkeuzebeding waarbij de partijen bij een overeenkomst die woonplaats hebben in dezelfde lidstaat overeenkomen dat de gerechten van een andere lidstaat bevoegd zijn om kennis te nemen van geschillen die ontstaan uit deze overeenkomst, onder deze bepaling valt, zelfs als die overeenkomst geen ander aanknopingspunt met die andere lidstaat heeft.

Kosten

40. Ten aanzien van de partijen in het hoofdgeding is de procedure als een aldaar gerezen incident te beschouwen, zodat de verwijzende rechter over de kosten heeft te beslissen. De door anderen wegens indiening van hun opmerkingen bij het Hof gemaakte kosten komen niet voor vergoeding in aanmerking.

Het Hof (Eerste kamer) verklaart voor recht:

Artikel 25, lid 1, van verordening (EU) nr. 1215/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuit-

voerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken

moet aldus worden uitgelegd dat

een forumkeuzebeding waarbij de partijen bij een overeenkomst die woonplaats hebben in dezelfde lidstaat overeenkomen dat de gerechten van een andere lidstaat bevoegd zijn om kennis te nemen van geschillen die ontstaan uit deze overeenkomst, onder deze bepaling valt, zelfs als die overeenkomst geen ander aanknopingspunt met die andere lidstaat heeft.

NOOT

1. Kunnen partijen die in één en dezelfde lidstaat zijn gevestigd door middel van een forumkeuzebeding rechtsgeldig een rechter in een andere lidstaat aanwijzen voor de beslechting van de geschillen die tussen hen rijzen? Deze vraag was al een onderwerp van discussie in de rechtsliteratuur. Gemakshalve verwijs ik naar de conclusie van A-G De La Tour voor het hierboven afgedrukte arrest, die een overzicht daarvan geeft. In dit arrest beantwoordt het Hof van Justitie deze vraag bevestigend. Volgens het Hof valt een dergelijk forumkeuzebeding onder het toepassingsbereik van art. 25 Brussel I-bis (Vo (EU) 1215/2012), zelfs al bevat de rechtsverhouding tussen partijen – op het forumkeuzebeding na – geen ander grensoverschrijdend element. Het bestaan van zo'n element is een voorwaarde voor de toepasselijkheid van de verordening. Aan deze voorwaarde is volgens vaste rechtspraak van het Hof voldaan indien een geding meerdere lidstaten betreft of, wanneer het één lidstaat betreft, als sprake is van een grensoverschrijdend element vanwege betrokkenheid van een derde land (HvJ EU 14 juli 2022, ECLI:EU:C:2022:565 (*EPIC Financial Consulting/Oostenrijk*)).

2. Art. 25 Brussel I-bis bevat een regeling voor de geldigheid van een forumkeuze op het terrein van burgerlijke en handelszaken. Wijzen partijen, ongeacht hun woonplaats, een rechter in een lidstaat aan voor de kennisneming van geschillen die naar aanleiding van een bepaalde rechtsbetrekking tussen de partijen zijn ontstaan of zullen ontstaan, dan is deze rechter bevoegd. Het uitgangspunt is dat deze rechter exclusief bevoegd is tot kennisneming van de geschillen tussen de

partijen, tenzij partijen anders zijn overeengekomen.

3. Aan het arrest ligt een eenvoudige casus ten grondslag. FD en Dúha reality zijn twee in Slowakije gevestigde vennootschappen. Tussen partijen komt een tweetal leningsovereenkomsten tot stand. Beide leningsovereenkomsten bevatten dezelfde geschillenbeslechtsingsclausule, waarbij de Tsjechische rechter als bevoegd wordt aangewezen tot beslechting van de geschillen tussen partijen. Uit de beschikbare documentatie op de website van het Hof blijkt niet waarom partijen een dergelijke clausule zijn overeengekomen. Afgezien van de clausule bevat de casus geen grensoverschrijdende elementen. De kredietnemer, Dúha reality, komt in gebreke met de (terug)betaling van de geleende bedragen. Inkreal, een tevens in Slowakije gevestigde vennootschap, is op basis van een cessie rechthebbende van de desbetreffende kredietvorderingen geworden en stelt een vordering bij de Tsjechische rechter in tot veroordeling van de kredietnemer tot terugbetaling. De Tsjechische rechter twijfelt of art. 25 Brussel I-bis op deze casus van toepassing is vanwege het ontbreken van enig grensoverschrijdend element aan de rechtsverhouding tussen de partijen, op de forumkeuze in de overeenkomsten tussen partijen na.

4. Het Hof wijst erop dat art. 25 Brussel I-bis niet eraan in de weg staat dat partijen die in één en dezelfde lidstaat zijn gevestigd, bij een forumkeuzebeding een rechter in een andere lidstaat tot kennisneming van de geschillen aanwijzen, zelfs als de rechtsverhouding tussen partijen geen grensoverschrijdende elementen bevat. Wel geldt ingevolge vaste rechtspraak van het Hof dat voor de toepassing van Brussel I-bis een grensoverschrijdend aspect is vereist. De verordening geldt immers voor de beslechting van grensoverschrijdende geschillen in burgerlijke en handelszaken. In de verordening ontbreekt een definitie van zulke geschillen. Het Hof sluit in casu hiervoor aan bij art. 3 lid 1 van de EBB-Verordening (Vo (EG) 1896/2006). Het Hof doet dit op grond van het uitgangspunt dat overeenkomstige begrippen die in de beide verordeningen worden gebruikt, congruent moeten worden uitgelegd. Van een grensoverschrijdende zaak in de zin van laatstgenoemde bepaling is sprake indien ten minste één van de partijen haar woonplaats heeft in een andere lidstaat dan de lidstaat van de aangezochte rechter. Nu zowel de EBB-Veror-

dening als Brussel I-bis onder de justitiële samenwerking in burgerlijke zaken met grensoverschrijdende gevolgen vallen, brengt een geharmoniseerde uitleg volgens het Hof mee dat overeenkomstige begrippen in deze verordeningen op dezelfde wijzen moeten worden geïnterpreteerd. Dit leidt er dan ook toe dat het enkele feit dat partijen, ook al zijn zij in één en dezelfde lidstaat gevestigd, de rechter in een andere lidstaat tot beslechting van hun geschillen hebben aangewezen, voldoende is voor het aannemen van grensoverschrijdende gevolgen van het geschil.

5. Anders dan het Hof sluit de A-G in zijn conclusie aan bij art. 1 lid 2 van het Haags Forumkeuzeverdrag (hierna HFV), dat voor alle EU-lidstaten geldt. Ingevolge deze bepaling mist dit verdrag toepassing als partijen in dezelfde verdragsstaat hun verblijfplaats hebben en de betrekkingen tussen de partijen en alle andere relevante elementen, ongeacht de aangewezen rechter, uitsluitend in diezelfde staat zijn gelegen. Het aansluiten bij de uitleg van Brussel I-bis aan het HFV ligt volgens de A-G voor de hand vanwege de wisselwerking tussen deze instrumenten. De basis daarvoor is te vinden in het Besluit 2014/887/EU (*PbEU* 2014, L 353/5) waarbij de Raad het verdrag namens de EU en de lidstaten heeft goedgekeurd. Het Hof gaat kort in op het laatste argument van de A-G. Het wijst erop dat anders dan de opstellers van het verdrag de Uniewetgever heeft afgezien van het opnemen van een dergelijke definitie in de verordening. Bovendien beoogt de verordening andere doelstellingen te bereiken, namelijk het verwezenlijken en handhaven van een ruimte van vrijheid, veiligheid en recht. 6. Volgens het Hof geldt dat de bevoegdheidsregels van de verordening in hoge mate voorspelbaar moeten zijn en rechtszekerheid nastreven. Een forumkeuze tussen partijen die in één en dezelfde lidstaat zijn gevestigd zonder dat het hoofdgenschil grensoverschrijdende elementen bezit, voldoet volgens het Hof aan deze doelstellingen. De eiser weet immers tot welke rechter hij zich moet wenden, en de verweerder kan voorzien voor welke rechter hij kan worden opgeroepen. Ook de aangezochte rechter kan eenvoudig zijn bevoegdheid bepalen. Dit zorgt ervoor dat de kans wordt verkleind op het bestaan van parallelle procedures voor rechters in verschillende lidstaten, zodat ook het gevaar van het

bestaan van onverenigbare beslissingen wordt verminderd.

7. Zou een forumkeuze als deze niet onder art. 25 Brussel I-bis vallen, dan moet de geldigheid van een dergelijk forumkeuzebeding aan de hand van het nationale IPR van de lidstaat van de aangezochte rechter worden bepaald. Denk bijvoorbeeld aan art. 8 Rv. Dit scheidt het gevaar van uiteenlopende oplossingen in de lidstaten.

Bovendien, aldus het Hof, geeft de toepassing van art. 25 Brussel I-bis uitdrukking aan het wederzijdse vertrouwen in de rechtsbedeling in de EU dat met Brussel I-bis wordt beoogd.

8. Gezien de uitleg van het Hof van art. 25 Brussel I-bis en mede de voorrang van de verordening boven het nationale recht, is het mijns inziens een gevolg van het hier besproken arrest dat partijen door middel van een forumkeuze voor de rechter van een andere lidstaat dan de lidstaat waar partijen gevestigd zijn, afwijken van dwingende nationale bepalingen van relatieve competentie, terwijl dit bij een interne forumkeuze niet is toegestaan. Zo'n afwijking van dwingende regels is niet mogelijk bij een in een overeenkomst opgenomen rechtskeuze. Ingevolge art. 3 lid 3 Rome I (Verordening (EG) 593/2008) geldt dat indien alle overige op het tijdstip van de rechtskeuze bestaande aanknopingspunten zich bevinden in een ander land dan het land waarvan het recht door partijen is gekozen, een dergelijke rechtskeuze onverlet laat de toepassing van de rechtsregels van dat andere land waarvan niet bij een overeenkomst mag worden afgeweken.

9. Naar mijn mening had het Hof niet anders geoordeeld indien het een forumkeuze voor de rechter in een lidstaat zou betreffen tussen twee partijen die gevestigd zijn in een land dat geen lidstaat en ook geen verdragsstaat van het HFV is. Een dergelijk geval bevat het voor de toepassing van Brussel I-bis vereiste grensoverschrijdende element. Ook verwijst het Hof in het onderhavige arrest naar HvJ EG 1 maart 2005, ECLI:EU:C:2005:120 (*Owusu/Jackson*). In dat arrest heeft het Hof overwogen dat in een geval van twee in het Verenigd Koninkrijk (toentertijd een lidstaat) gevestigde partijen en een vermeend gepleegde onrechtmatige handeling in Jamaica (een niet-lidstaat) sprake is van een internationaal geval in de zin van de voorganger van Brussel I-bis, het EEX-Verdrag. Het gaat om de betrokkenheid van twee staten. Op grond van

overweging 34 van de considerans van Brussel I-bis dient de continuïteit in de uitleg van Brussel I-bis en haar rechtsvoorgangers door het Hof te worden gewaarborgd. Dat art. 3 lid 1 EBB-Verordening waarnaar het Hof voor het begrip "grensoverschrijdende zaak" verwijst, de betrokkenheid van twee lidstaten vereist, maakt dit naar mijn mening niet anders. Art. 25 Brussel I-bis geldt ongeacht de woonplaats van partijen bij de forumkeuze.

10. Is een vergelijkbaar forumkeuzebeding onder de werking van het HFV geldig? Denk bijv. aan een forumkeuze voor de Nederlandse rechter tussen twee in het Verenigd Koninkrijk gevestigde partijen. Het HFV heeft in zo'n situatie op grond van art. 26 lid 6 HFV voorrang boven Brussel I-bis. Volgens het Toelichtend Rapport Hartley/Dogauchi (onder nr. 41-42) geldt het HFV niet bij een dergelijke forumkeuze, zodat de geldigheid van zo'n forumkeuze op basis van het in de aangezochte staat geldende regelgeving – onder omstandigheden thans ook Brussel I-bis – moet worden beoordeeld.

11. De schoonheid van de beslissing ligt in de eenvoud van de door het Hof voorgestane toepassing van art. 25 Brussel I-bis. Elke forumkeuze in een burgerlijke en handelszaak voor de rechter in een lidstaat die een grensoverschrijdend element bevat, hetzij door de woonplaats van partijen in verschillende landen, hetzij door de (gezamenlijke) woonplaats van partijen in een andere lidstaat dan de gekozen rechter, valt onder art. 25 Brussel I-bis, met uitzondering van forumkeuzebedingen die het HFV bestrijkt. Met de woorden van Adrian Briggs naar aanleiding van dit arrest op de EAPIL-website: Simplest is sometimes best.

mr. M. Zilinsky

adviseur bij Houthoff/universitair docent internationaal privaatrecht aan de Vrije Universiteit Amsterdam

Abonnementen en administratie

«JOR» verschijnt elfmaal per jaar op papier en online via opmaat.sdu.nl. «JOR» is ook beschikbaar via contentintegratie. Toegang tot «JOR» via de Sdu Tijdschriften App (Stapp, te downloaden in de App Store en via Google Play) maakt ook onderdeel uit van het abonnement. Stapp is geschikt voor zowel iOS (Apple) als Android (Google).

Voor actuele prijzen, abonnementsvormen en onze leveringsvoorwaarden verwijzen wij u naar sdu.nl of kunt u contact opnemen met onze klantenservice. Abonnementen kunt u afsluiten via sdu.nl of via Sdu Klantenservice. Postbus 20025, 2500 EA Den Haag; tel: (070) 378 98 80; e-mail: sdu@sdu.nl.

Vanwege de aard van de uitgave gaat Sdu uit van een zakelijke overeenkomst; deze overeenkomst valt onder het algemene verbintenissenrecht. Uw persoonlijke gegevens worden door ons zorgvuldig behandeld en beveiligd. Wij verwerken uw gegevens voor de uitvoering van de (abonnements)overeenkomst en om u op uw vakgebied van informatie te voorzien over gelijksoortige producten en diensten van Sdu bv. Voor het toesturen van informatie over (nieuwe) producten en diensten gebruiken wij uw e-mailadres alleen als u daarvoor toestemming heeft gegeven. Uw toestemming kunt u altijd intrekken door gebruik te maken van de afmeldlink in het toegezonden e-mailbericht. Als u in het geheel geen informatie wenst te ontvangen over producten en/of diensten, dan kunt u dit laten weten aan Sdu Klantenservice: informatie@sdu.nl. Abonnementen gelden voor minimaal één jaar en hebben een opzegtermijn van twee maanden. Onze uitgaven zijn ook verkrijgbaar in de boekhandel. Voor informatie over onze leveringsvoorwaarden kunt u terecht op www.sdu.nl.

©Sdu B.V. 2024

Alle rechten voorbehouden.

Behoudens de door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden vervaelvoudigd (waaronder begrepen het opslaan in een geautomatiseerd gegevensbestand) of openbaar gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. De bij toepassing van art. 16b en 17 Auteurswet wettelijk verschuldigde vergoedingen wegens fotokopiëren, dienen te worden voldaan aan de Stichting Pro, Postbus 3060, 2130 KB te Hoofddorp (www.stichting-pro.nl). Voor het overnemen van een gedeelte van deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken op grond van art. 16 Auteurswet dient men zich tevoren tot de uitgever te wenden. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgevers geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden.

Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van uitspraken of artikelen aan «JOR» impliceert toestemming voor openbaarmaking en vervaelvoudiging t.b.v. de elektronische ontsluiting van (delen van) «JOR» in enige vorm.

Jurisprudentie Onderneming & Recht

Redactie

Prof. mr. B.A. Schuijling, directeur Onderzoekcentrum Onderneming & Recht en hoogleraar burgerlijk recht, Radboud Universiteit Nijmegen

Mr. dr. K. Frielink, advocaat, partner, BZSE Advocaten te Curaçao

Prof. mr. C.W.M. Lieverse, hoogleraar financieel toezichtrecht, Radboud Universiteit Nijmegen

Mr. A. Steneker, universitair hoofddocent burgerlijk recht, Radboud Universiteit Nijmegen

Prof. mr. A.J. Tekstra, advocaat en fiscalist bij Blauw Tekstra Uding NV te Amsterdam en hoogleraar fiscaal insolventierecht, Radboud Universiteit Nijmegen

Mr. T. Salemink, universitair hoofddocent Van der Heijden Instituut, Radboud Universiteit Nijmegen

Prof. mr. G.J.C. Rensen, hoogleraar Ondernemingsrecht Universiteit Utrecht, kandidaat-notaris/PSL bij Allen & Overy LLP te Amsterdam

Mr. drs. S.M.C. Nuijten, advocaat bij NautaDutilh te Amsterdam

Selecteurs

Mw. mr. B.J.M. van de Wetering / Mr. J.M.J. Chorus, hof Amsterdam / Mr. J.K.J. van den Boom, rechtbank Midden-Nederland (Utrecht) / Mw. mr. R.A. Dudok van Heel, rechtbank Amsterdam / Mw. mr. M.E.L. Fikkers, hof Arnhem-Leeuwarden (Leeuwarden) / Mw. mr. A. Graefe, College van Beroep voor het bedrijfsleven / Mr. J.F. de Heer, rechtbank Rotterdam / Mr. J.M. van der Klooster, hof Den Haag / mw. mr. B.J. Blok, hof Amsterdam (Ondernemingskamer) / Mw. mr. J.A.M. Strens-Meulemeester, rechtbank Oost-Nederland (Zutphen)

Redactiesecretariaat

Mw. mr. M.H. van Saane-Reijnen

Mw. mr. M. Zandbergen

jor@jur.ru.nl

Uitgever

mr. I.M.M. (Ingrid) Oude Wolbers, i.oude.wolbers@sdu.nl

ISSN: 1384-2137

opmaat.sdu.nl

Citeertitel

«JOR» 2024/x (volgnummer uitspraak)

Advertentieacquisitie

Cross

Telefoon: 010-7421020

E-mail: traffic@cross.nl

JOR wil graag zoveel mogelijk interessante uitspraken op de diverse rechtsgebieden die in dit tijdschrift aan de orde komen, publiceren. Indien u beschikt over uitspraken die naar uw oordeel (mogelijk) geschikt zijn voor publicatie in JOR, verzoekt de redactie u deze aan het redactiesecretariaat toe te sturen. De digitale versie van JOR kan afwijkingen vertonen ten opzichte van de gedrukte versie als gevolg van latere correcties.